

В БЕЗОПАСНОСТ ОНЛАЙН

Заедно
за
киберсигурността
на децата

Методика за учители за учебен процес, изграден върху късометражните филми от поредицата „В безопасност онлайн“

Всяко от четирите видеа се ползва в един 40-минутен час: три спирания на плейъра (или три предварително подготвени екранни снимки), въпроси на четири нива, съвместно изграден списък с ключови думи и кратко заключение. Часът следва рамката от ръководството „Дигитални деца“: въвеждаща част 7–10 минути, основна 20–25, заключителна 3–5.

Рамка на часа

Време	Част	Какво прави учителят
0–10 мин.	Въвеждане	Задава един общ въпрос от темата, без да назовава видеото. Събира идеи на дъската, без оценка.
10–35 мин.	Видео и дискусия	Пуска видеото до първото спиране. На всяко спиране: тих момент за размисъл (30 сек.), разговор по двойки (1–2 мин.), обсъждане в класа (3–4 мин.). След всяко спиране записва 2–3 ключови думи на дъската.
35–40 мин.	Затваряне	Прочита с класа списъка с ключови думи, показва последната карта от видеото (стъпките и телефон 124 123 / safenet.bg) и пита: „Какво ще направиш ти следващия път?“

Как се водят въпросите

На всяка сцена въпросите вървят по четири нива, от най-лесното към най-личното:

- **Наблюдавам:** какво се случва в кадъра? Отговорите са проверими от видеото.
- **Обяснявам:** защо героите правят това, което правят? Как разбирам какви са преживяванията им? Тук учениците излагат собствените си обяснения.
- **Решавам:** как бих постъпил/а на мястото на героя? Говорим за героя или за „един съученик“, не за личния опит на ученика в класа.
- **Формирам нагласа:** какво бих казал/а на приятел, който е в такава ситуация? Какво правя по-различно още утре?

Правила за учителя

Тези правила следват ръководството „Дигитални деца“ (раздели „Фокус върху уязвимостта“ и „Какво да направите, ако...“) и индикативното ръководство към проекта по Програма „Европа“ 2026.

- Говорим за ситуации и поведения. Избягваме етикети като „лоши“ деца или групи и език, който засрамва.
- Никой не е длъжен да споделя лични преживявания. Не подканваме ученик да разказва подробности пред класа; ако все пак го направи по собствено желание, отговаряме спокойно, без оценка, и предлагаме разговор след часа.
- Търсенето на помощ е правилната и смела реакция, а не признак на вина. Първите думи на възрастния имат значение; ръководството дава за пример „Добре, че ми каза“ и „Няма да те оставя сам/а“.
- На намирането на решение на проблема се отделя повече време, отколкото на запознаването с него. Часът завършва с конкретни действия.
- Телефонът не се отнема като наказание: ръководството посочва, че това кара детето следващия път да не сподели.

- При сериозен риск (заплаха, изнудване, сексуален натиск, самонараняване) учителят следва установените процедури за закрила и не взема решения сам. Обръща се за съвет към Консултативна линия 124 123 и чат на www.safenet.bg.

Видео 1 – Онлайн общуване в група (1:50)

Тема и възраст. Изключване от група и групов натиск онлайн; основна възраст 11–13 години (5.–7. клас), по-горе с по-дълбока дискусия. По индикативното ръководство към проекта това е Тема 1 („Изключване от групата и обиди онлайн“) с послание „Един човек стига, за да се промени ситуацията“.

Защо е важно (според анкетата на 7. СУ). Нарочното изключване от чат, група или игра е най-често преживяваният инцидент в анкетата: 25,8% при родителите (n = 198) и 20,3% при учениците (n = 64), с пик 11–13 г.

Въвеждане (10 мин.) Учителят написва на дъската въпроса „Колко пъти на ден си проверяваш телефона, когато всички мълчат?“ (от индикативното ръководство) и събира думи: как се усеща мълчанието в групов чат? След това въвежда ролите от ръководството „Дигитални деца“ (раздел „Онлайн тормоз“): този, който причинява вреда, този, който е засегнат, и наблюдателите.

Спиране 1 – „Всички гледат екраните“ (около 0:15–0:30)

Видимо в кадъра. Млади хора в притъмнено помещение, осветени само от екраните на телефоните си; над главите им плуват икони за реакции (харесвания, сърца, емотикони). Лицата са съсредоточени, никой не говори с друг.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво виждате? Какво правят героите? Какво представляват емотиконите над тях?
2. Обяснявам: защо според вас иконите са над главите им? Какво мерят те?
3. Решавам: ако това е вашият групов чат, как разбирате, че нещо не е наред?
4. Формирам нагласа: какво прави един групов чат приятен за всички, а не само за някои?

Възможни отговори на учениците.

- „Гледат телефоните.“ „Харесвания.“ (наблюдение, приема се)
- „Иконите показват кой е популярен.“ „Всеки иска да получи лайк.“ (разбиране на механизма на одобрението)
- „Нищо не се случва, просто си чатят.“ (нормализация: сцената изглежда безобидна, затова е полезна за разговор)
- „Ако няма лайкове, значи не те харесват.“ (рисково тълкуване; връщаме към въпроса какво реално означава липсата на реакция)

Реакции на учителя.

- На нормализацията: „Добре, виждаме, че на пръв поглед няма проблем. Какво би могло да се случва, което не се вижда в кадъра?“

- На връзката между лайкове и стойност: „Кой печели от това да броим реакциите?“ Не коригираме, питаме.
- Записваме на дъската: **реакции, одобрение, групов чат.**

Рамка за дискусия. Рефлексия: 30 сек. → Обсъждане по двойки: 1 мин. → 2–3 отговора от класа. Цел: учениците да назоват какво дават и какво взимат реакциите в групата.

Спиране 2 – „Извън кръга“ (около 0:50–1:15)

Видимо в кадъра. В един кадър група стои в кръг на заден план, а отпред на пода седи самотна фигура с телефон, обърната настрани. Хипотеза: това е образ на човек, оставен извън групата. Във видеото няма диалози, затова при спирането учителят моли класа първо да опише какво вижда, и чак след това да го тълкува.

Въпроси.

1. Наблюдавам: кой къде стои? Кой е близо до групата и кой далеч?
2. Обяснявам: какво според вас се е случило, преди да започне тази сцена? Как се чувства този, който е отпред?
3. Решавам: вие сте в кръга. Какво можете да направите за една минута, без да ставате център на вниманието?
4. Формирам нагласа: как може да бъде наречено това, което правят хората в кръга, ако не са искали да нараняват никого? Могат ли и без злонамереност да причинят болка?

Възможни отговори на учениците.

- „Изключили са го от чата.“ „Не са му писали.“ (разпознаване на ситуацията)
- „Сигурно е направил нещо.“ „Заслужава си.“ (обвиняване на засегнатия; обсъждаме откъде идва това мнение и дали един човек трябва да бъде наказван с мълчание)
- „Не е толкова сериозно, шега е.“ (омаловажаване; използваме го за въпроса какво е шега и кога спира да е такава)
- „Бих му писал/а лично.“ „Бих го добавил/а пак.“ (търсеното действие)
- „Не бих се намесил/а, за да не ме изключат и мен.“ (честен страх; приемаме го и търсим дребни, безопасни стъпки)

Реакции на учителя.

- На обвиняването: „Може да има много причини. Дори да има спор, има ли начин да се реши, без някой да остане навън/отхвърлен?“
- На страха: „Разбираемо е. Затова започваме с най-малката стъпка: едно лично съобщение. Какво би написал/а?“
- Показваме решението от индикативното ръководство като предложение, дословно: „Пиши лично, не публично.“ и „Добавих те пак.“

Рамка за дискусия. Работа по двойки: всяка двойка пише на лист едно изречение за лично съобщение. Две-три се четат на глас. Ръководството „Дигитални деца“ определя емоционалния тормоз като избягване, игнориране и преднамерено изключване от група; учителят може да назове това понятие след разговора.

Спиране 3 – „Тесният кръг“ (около 1:25–1:40)

Видимо в кадъра. Групата е събрана в плътен кръг, с гръб навътре към центъра, над кръга продължават да плуват символи за реакции. Самотната фигура от предишната сцена не се вижда.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво се е променило спрямо предишната сцена?
2. Обяснявам: кой решава кой е вътре в групата и кой е навън? Кой я пази и кой може да я отвори?
3. Решавам: кой в кръга има най-голяма власт да промени ситуацията? Защо наблюдателите са мнозинството?
4. Формирам нагласа: какво бихте искали да направи някой за вас, ако бяхте навън?

Възможни отговори на учениците.

- „Групата се е затворила.“ „Сега са само те.“
- „Водачът решава.“ „Най-популярният.“ (власт на лидера)
- „Всеки може да каже нещо, стига да иска.“ (търсеното осъзнаване)
- „Няма смисъл, нищо няма да се промени.“ (фатализъм; връщаме с пример за малко действие и малка промяна)

Реакции на учителя.

- Обобщаваме с посланието от индикативното ръководство: „Един човек стига, за да се промени ситуацията.“ Питаме: какво може да направи един човек?
- Ако класът каже „да кажем на учител“: потвърждаваме, като уточняваме кога. Ако се повтаря, класният ръководител е правилното доверено лице и това не е клюкарене (формулировката е от индикативното ръководство).

Рамка за дискусия. Пленарен разговор в класа, 4 минути. Дъската се попълва с ключовите думи на видеото.

Ключови думи и финал

Предложени ключови думи (учениците добавят свои): изключване, наблюдател, лично съобщение, приемане, шега, одобрение, емпатия.

Учителят довършва стъпките с класа и ги записва. Изписва 124 123 и safenet.bg на дъската.

Въпрос за приключване на часа. Какво ще направиш следващия път, когато видиш, че някой е останал/оставен извън групата?

Видео 2 – Съдържание, споделено без позволение (2:28)

Тема и възраст. Споделяне на снимки и видеа без съгласие; основна възраст 11–13 години. По индикативното ръководство това е Тема 2, чието послание е „Отговорността е на този, който е споделил“ и първа стъпка „скрийншот, преди всичко друго“.

Защо е важно (според анкетата на 7. СУ). Темата е с най-висока стойност при децата в анкетата (57,8%; 74,1% при 11–13 г.). Само 46,9% от децата посочват запазването на доказателство като подходящо действие, а 64,1% вече са съгласни, че отговорността е на споделилия. Извадка: n = 64 ученици, една училищна общност.

Въвеждане (10 мин.). Учителят пита: „Кога е допустимо да публикуваш снимка на друг човек?“ и събира отговори на дъската. Ако класът не стигне до думата „съгласие“, я въвежда сам. Използва се и ръководството „Дигитални деца“ (раздел „Лични данни“): преди публикуване се питаме „Какво се вижда на тази снимка?“ и „Кой може да я види?“; не тагваме други хора без съгласие.

Спиране 1 – „Снимката в книгата“ (около 0:10–0:25)

Видимо в кадъра. В клас момиче закрива устата си с ръка и гледа към нещо извън кадъра. Следва близък план: ръка държи страница на книга, в която има отпечатана снимка на момиче.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво вижда героинята? Какво държи ръката в близкия план?
2. Обяснявам: защо закрива устата си? Какво чувства? А човекът на снимката знае ли, че тази снимка е тук?
3. Решавам: ако това беше снимка на ваш съученик в чата на класа, какво бихте направили в първата минута?
4. Формирам нагласа: как разбирате дали човек е съгласен снимката му да бъде споделяна?

Възможни отговори на учениците.

- „Изненадана е.“ „Смешно ѝ е.“ „Страх я е.“ (различни тълкувания; всички са приемливи, пишем ги на дъската)
- „Снимката е хубава, какво толкова?“ (оценка на съдържанието вместо на съгласието; връщаме с въпроса кой е решил)
- „Не знае за снимката.“ (търсеното наблюдение)
- „Ще я препратя на приятел, за да му покажа.“ (рисково поведение; превръщаме го в следващия въпрос: какво става после със снимката?)

Реакции на учителя.

- Не налагаме един единствено верен прочит на сцената. Питаме: „Какво във видеото те кара да мислиш така?“
- Въвеждаме разграничението: красива снимка и съгласие са две различни неща. Може да не е срамна и пак да не е позволено споделянето ѝ.
- Записваме на дъската: **съгласие, снимка, кой знае за нея.**

Рамка за дискусия. Индивидуална рефлексия → по двойки → целият клас. Учителят не пита учениците дали са преживявали това; пита „какво би почувствал един човек“.

Спиране 2 – „Копирната машина“ (около 0:40–1:10)

Видимо в кадъра. Момиче при копирна машина, след това с разпечатани листове в ръка. Обикаля класната стая и ги раздава; едни ученици ги вземат и ги гледат, друг държи телефон.

Въпроси.

1. Наблюдавам: колко листа има? Колко ученици ги получават?
2. Обяснявам: на какво в интернет прилича копирането и раздаването? (препращане, репост, скрийншот, споделяне в група)
3. Решавам: може ли да се върне листът, след като вече е в чужди ръце? Какво означава „Изтрих я“ в чата, след като някой вече е направил копие?
4. Формирам нагласа: кой отговаря за това, което се случва със снимката – този, който я е направил, този, който я е споделил първи, или този, който я препраща нататък?

Възможни отговори на учениците.

- „Всеки получава копие.“ „Не можеш да ги върнеш.“ (търсеното осъзнаване за загубения контрол)
- „Ако я изтриеш, всичко е наред.“ (често погрешно убеждение; връщаме към листовите в ръцете на другите)
- „Тя само е раздала листовите, не е виновна.“ (разпределяне на отговорност; обсъждаме ролята на всеки, който предава нататък)
- „Отговорността е на този, който е споделил.“ (съвпада с позицията, която според анкетата повечето ученици вече споделят)

Реакции на учителя.

- „Изтрих я.“ – „Да. Но не от там.“ (реплика от индикативното ръководство). Използваме я като кратко обобщение на сцената.
- Ръководството „Дигитални деца“ дава правилото за наблюдателите на съдържание в чат: не препращай, не се подигравай, не обвинявай засегнатия, докладвай. Връщаме го като „какво би направил един наблюдател“.

Рамка за дискусия. Работа в малки групи по 4: всяка група рисува пътя на един лист (кой го е направил, кой го е получил, къде е стигнал) и го сравнява с пътя на една снимка в чат. 4 минути.

Спиране 3 – „Плакати“ (около 1:40–2:10)

Видимо в кадъра. В коридор на училището момиче лепи плакати върху жълта стена. На плаката пише „Вижте моето ангелче!“ и има снимка на момиче с ангелски криле, с икона за харесване и емотикон. Следва поглед отгоре към сградата на училището и картата със стъпките.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво пише на плаката? Какъв е тонът на надписа?
2. Обяснявам: нежният надпис прави ли публикуването приемливо? Кой според вас е написал „Вижте моето ангелче!“? (отговорите са хипотези; сюжетът не го показва)
3. Решавам: ако снимката ви беше на такъв плакат, какво е първото нещо, което бихте направили? (насочваме към скрийншота като първа стъпка)
4. Формирам нагласа: какво бихте казали на съученик, на когото се е случило това?

Възможни отговори на учениците.

- „Мило е, не е лошо.“ (оценяват намерението; разграничаваме намерение и въздействие)
- „Сигурно е от мама или баба.“ (хипотеза; допускаме я и обсъждаме и семейното споделяне на детски снимки)
- „Бих я скъсал/а.“ „Бих я свалил/а веднага.“ (импулсивна реакция; питаме какво трябва да се запази преди сваляне)
- „Скриншот, докладване, поискване да я свалят, блокиране, кажи на възрастен.“ (търсено; съвпада със стъпките от индикативното ръководство)

Реакции на учителя.

- Допускаме, че нямаме общ отговор кой е публикувал, и не го налагаме. Разговорът за семейното споделяне на детски снимки е допустим, ако въпросът за това бъде повдигнат от самите ученици.
- Подчертаваме, че при публикуване без съгласие не се иска от засегнатия да докаже, че му е неприятно. Той има право да поиска свалянето.
- Не предлагаме изтриване на профила като решение: то унищожава доказателствата (подход от индикативното ръководство).

Рамка за дискусия. След спирането пускаме видеото до края. Показваме картата „Разпознавай онлайн тормоза“ (стъпки 1–4) и молим учениците да подредят стъпките по памет, преди да ги прочете.

Ключови думи и завършек

Предложени ключови думи: съгласие, споделям, препращам, копие, скрийншот, докладвам, блокирам, възрастен, отговорност.

Картата в края на видеото: стъпка 1 – скрийншот преди всичко друго; стъпка 2 – докладвай публикацията или профила, блокирай, ако трябва; стъпка 3 – кажи на възрастен; стъпка 4 – пиши или звъни за анонимна консултация на 124 123 / safenet.bg.

Въпрос за приключване на часа. Коя е първото действие, щом видиш чужда снимка, споделена без питане?

Видео 3 – Общуване с непознати (2:13)

Тема и възраст. Тайни, лична информация и покани за среща от непознат; основна възраст 11–13 години, с реплики, които работят и при 14–16. По индикативното ръководство това е Тема 3 с послание „Молбата да е тайна е сигналът“. В това видео чатът е показан като хартиени бележки, което съвпада с изискването другата страна да няма лице.

Защо е важно (според анкетата на 7. СУ). Делът на децата, които общуват с непознати понякога или често, расте от 12,5% при 7–10 г. на 53,8% при 14–16 г. (n = 64, една училищна общност). Затова посланието „не говори с непознати“ не е реалистично; видеото учи на конкретни сигнали.

Въвеждане (10 мин.). Учителят пита: „Къде в играта или в приложенията се запознаваме с хора, които не познаваме лично?“ и събира места на дъската, без оценка. След това пита: „Откъде знаеш, че човекът е такъв, за каквото се представя?“ Ръководството „Дигитални деца“ (раздел „Непознатите в мрежата“) напомня, че профилът може да използва чужди снимки или фалшиво име и че риск има дори при познат човек.

Спиране 1 – „В кой клас си?“ (около 0:50–0:58)

Видимо в кадъра. Две ръце разгъват сгъната на хармоника хартия, на която са изписани съобщения като в чат. Датата е „17 септ.“. Съобщенията са: „В кой клас си?“, „И аз! В кое училище?“ и в синьо балонче „В 6-ти.“ Под съобщенията на другата страна се четат потребителско име (последните цифри не се четат със сигурност).

Въпроси.

1. Наблюдавам: какви въпроси задава непознатият? Какво му отговаря героят?
2. Обяснявам: има ли нещо опасно в тези въпроси? Какво получава непознатият, ако събере още няколко такива отговора?
3. Решавам: как би отговорил/а, ако човекът пита за клас и училище? Какво можеш да кажеш, без да издаваш лична информация?
4. Формирам нагласа: кои въпроси в чата са естествени и кои трябва да ни накарат да спрем?

Възможни отговори на учениците.

- „Нищо лошо, просто се запознават.“ (нормализация; това е реалистично и приемаме, че част от подобни разговори са безобидни)
- „Пита за училището, за да го намери.“ (преждевременно или точно предположение; питаме какви други данни биха били нужни)
- „Нормално е да се пита за клас.“ (приемаме; питаме кога въпросите стават много и твърде лични)
- „Не бих отговорил/а.“ „Бих излъгал/а.“ (търсена граница; уточняваме, че е добре да спрем разговора, ако въпросите се трупат)

Реакции на учителя.

- Не внушаваме, че всяко запознанство е опасно. Казваме: „Въпросите сами по себе си може да са безобидни. Важно е какво се случва с течение на времето.“
- Връзка с ръководството: клас, училище и местоположение са лични данни и не ги публикуваме (правило 3 от раздел „Лични данни“).
- Записваме: **лични данни, разпитване, непознат.**

Рамка за дискусия. По двойки, 2 минути. Всяка двойка записва по един „безопасен“ и един „алармиращ“ въпрос, който един непознат може да зададе. Класът ги сравнява.

Спиране 2 – „Само ти и аз“ (около 1:20–1:35)

Видимо в кадъра. Нова бележка с дата „8 окт.“ – около три седмици след първата. Съобщенията на другата страна са: „Ще съм до вас в събота.“, „Да се видим? Само ти и аз.“ и „Не казвай на майка ти.“ Героят чете бележката, сгъва я и я прибира в чантата си.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво се е променило между 17 септември и 8 октомври? Какво иска непознатият сега?
2. Обяснявам: защо човек би искал срещата да остане тайна? Защо споменава майката?
3. Решавам: кои от тези съобщения са тревожен сигнал и защо? Какво прави героят в следващия кадър?
4. Формирам нагласа: какво бихте казали на приятел, който получи такова съобщение?

Възможни отговори на учениците.

- „Иска да се срещнат насаме.“ „Иска никой да не знае.“ (търсеното наблюдение)
- „Иска да го нарани.“ „Сигурно е лош човек.“ (крайно тълкуване; връщаме към сигналите: тайна, среща насаме, изолиране от родителя)
- „Не е сигурно, може просто да иска да се запознаят.“ (оправдаване на непознатия; питаме какво би направил човек с добри намерения, ако детето каже, че ще пита мама)
- „Бих отишъл/а, ако ми е интересно, но с приятел.“ (реална нагласа; уточняваме, че среща с човек, когото познаваме само онлайн, не се уговаря без знанието на възрастен)

Реакции на учителя.

- Ръководството „Дигитални деца“ посочва, че тайните от възрастните са един от най-сериозните предупредителни знаци, както и преместването на разговора в друго приложение и натискът за снимки. Назоваваме сигнала, не обвиняваме героя, че е говорил с непознатия.
- Ако ученик признае, че е бил в подобна ситуация: благодарим, не разпитваме пред класа, предлагаме разговор след часа и следваме процедурите за закрила при сериозен риск.
- Записваме: **тайна, среща насаме, не казвай на мама.**

Рамка за дискусия. Цялостен разговор, 4 минути. Учителят задава един ключов въпрос: „Какво прави добър човек, когато му кажеш, че ще питаш родителите си?“ и оставя класа да стигне до отговора.

Спиране 3 – „Показва на мама“ (около 1:45–1:55)

Видимо в кадъра. Героят влиза във всекидневна, където жена чете книга на дивана. Сяда до нея и ѝ показва хартиените бележки. Разговорът не се чува. След сцената идва картата със стъпки.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво прави героят? Как реагира жената? (Видеото няма четим диалог; описваме поведението на героите.)
2. Обяснявам: защо това е важна сцена? Какво би се случило, ако героят беше замълчал?
3. Решавам: как би започнал/а разговор с възрастен? Кои са първите две изречения?
4. Формирам нагласа: как трябва да реагира възрастният, за да може детето да каже и следващия път?

Възможни отговори на учениците.

- „Ще го накаже.“ „Ще му вземе телефона.“ (страх, който е сред най-честите причини за мълчание; говорим за него директно)
- „Ще го изслуша.“ „Ще каже, че е добре, че е казал.“ (търсено)
- „Няма да кажа, защото ще се ядоса.“ (честно; приемаме и обсъждаме какво би помогнало на детето да започне)

Реакции на учителя.

- Казваме ясно, че говоренето с непознат не е причина за вина. Ръководството дава като първи думи на възрастния „Добре, че ми каза“ и „Няма да те оставя сам/а“ и препоръчва телефонът да не се отнема като наказание.
- Показваме картата в края на видеото: стъпка 1 – скрийншот преди всичко друго; стъпка 2 – докладвай публикацията или профила, блокирай, ако трябва; стъпка 3 – кажи на възрастен; стъпка 4 – пиши или звъни за анонимна консултация на 124 123 / safenet.bg.
- Допълнително от ръководството, когато в разговор се появи искане за снимки, пари или среща: не изпращай, не плащай, не обещавай среща и не се опитвай да се разбереш сам/а с човека.

Рамка за дискусия. Ролева игра по тройки (възрастен, дете, наблюдател): детето казва първите две изречения, възрастният отговаря с „Добре, че ми каза“, наблюдателят отбелязва какво е помогнало. 4 минути. (Като разширение за по-големи ученици: Инструмент 32 от ръководството, „Как да кажем не?“.)

Ключови думи и завършек

Предложени ключови думи: непознат, лични данни, тайна, среща насаме, сигнал, не отговаряй, покажи екрана, блокирай, докладвай, 124 123.

Въпрос за затваряне. Кое съобщение би те накарало да спреш разговора и да покажеш екрана на възрастен?

Видео 4 – Пароли и защита на профили (3:09)

Тема и възраст. Измами, пароли и кражба на профил; по индикативното ръководство това е Тема 4 с основна възраст 14–16 години (игровият вариант работи и за 11–13). Послание: „Паролата не е знак за доверие. Ако вече си я дал – още не е късно.“ Главният герой във видеото изглежда по-млад от тази възраст, затова при гимназисти учителят насочва разговора към техните собствени профили и игри, а при прогимназисти към героя.

Защо е важно (според анкетата на 7. СУ). Опитът за кражба на парола или лични данни е вторият по честота реален инцидент; при 14–16 г. достига 23,1%, най-високата стойност на отделен инцидент в анкетата. Търсенето при децата е 59,4%. Извадка: n = 64 ученици, една училищна общност.

Въвеждане (10 мин.). Учителят показва на дъската съобщението „Спечелихте! Остават 04:59.“ (манипулативна техника от индикативното ръководство) и пита: „Какво иска да ви накара да направите това съобщение?“ После събира признаците на фишинг от ръководството „Дигитални деца“ (раздел „Сигурност в мрежата“): паника или изкушение, бързана, линк за вход, искане за парола или код, награда с обещание.

Спиране 1 – „Ключът в бравата“ (около 0:10–0:25)

Видимо в кадъра. Близък план на ключ в брава със синя табелка, на която има надпис („ПАРОЛА“). Зад вратата се вижда момче. В следващ кадър момчето стои пред врата, през която се вижда светещ екран с футболен мач.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво е оставено в бравата? Какво се вижда през вратата?
2. Обяснявам: какво според вас е вратата и какво е ключът във видеото? (хипотеза: профилът и паролата)
3. Решавам: кой има право да държи ключа? Може ли доверие да означава, че даваме ключа си?
4. Формирам нагласа: на колко места имаш „врати“ (профили) и еднакъв ли е ключът за всичките?

Възможни отговори на учениците.

- „Ключът е паролата.“ „Вратата е профилът.“ (търсеното тълкуване)
- „Това е просто къща.“ (буквално четене; помагаме с въпроса „какво би било това в телефона ти“)
- „На приятел мога да му дам паролата.“ (често срещано мнение; връщаме с „паролата не е знак за доверие“ и с темата за кодовете за вход)
- „Използвам една и съща парола навсякъде, за да не я забравям.“ (реалистично; ръководството сравнява това с един ключ за дома, училището, велосипеда и банковата карта)

Реакции на учителя.

- Не поставяме оценка на навика. Питаме: „Какво би станало, ако някой получи този единствен ключ?“
- Ръководството посочва, че кодовете за вход също не се споделят: те са като временен ключ. Ако някой пише „прати ми кода“, това най-вероятно е измама.
- Записваме: **парола, ключ, профил**.

Рамка за дискусия. Двойки, 2 минути, после споделяне. Метафората се прилага към конкретни профили: игра, чат, училищна платформа.

Спиране 2 – „Контролерът и ръката на вратата“ (около 1:00–1:30)

Видимо в кадъра. Момчето държи в ръце контролер за игри и го гледа. В следващ кадър чужда ръка натиска дръжката на врата. Хипотеза: някой друг се опитва да влезе в „профила“.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво държи героят? Какво прави ръката на вратата?
2. Обяснявам: колко струва един игрови акаунт на този, който го е създал? Кой друг би искал да го има?
3. Решавам: някой пише „Дай ми паролата, ще ти мина нивото.“ Какво правиш? (реплика от индикативното ръководство, използвана като пример)
4. Формирам нагласа: как започва една измама в играта и кой е моментът, в който още можеш да спреш?

Възможни отговори на учениците.

- „Ще му дам, ако е приятел.“ (рисково; обсъждаме какво означава „приятел“ в игра)
- „Ще го направя на луд.“ „Ще го блокирам.“ (търсено, ако е последвано от докладване)
- „Ако даде кода, получава награда.“ (мотив; питаме кой печели от наградата)
- „Ако ми поискат още нещо след това, вече е късно.“ (фатализъм; това е основата за следващото спиране)

Реакции на учителя.

- Описваме ескалацията от индикативното ръководство в три стъпки: искане на парола „за помощ“, получен достъп, после ново искане чрез още натиск. Показваме я като сигнал и не я описваме като рецепта.
- Ръководството посочва, че истинските платформи не искат парола в чат; игрите също имат правила за сигурност.
- Записваме: **игрови акаунт, натиск, награда**.

Рамка за дискусия. Малки групи по 4: всяка група подрежда на лист трите етапа на ескалацията (искане, достъп, натиск) и записва къде е най-ранният възможен момент за спиране.

Спиране 3 – „Бележката и разговорът“ (около 2:04–2:40)

Видимо в кадъра. Момчето клекнало при вратата с зелена лепяща бележка в ръка, по-късно излиза с нея в коридора. Текстът на бележката не се чете. След кратък черен екран млада жена говори с момчето в коридора. Следва картата със стъпки.

Въпроси.

1. Наблюдавам: какво държи героят? Къде е бележката? Какво прави младата жена?
2. Обяснявам: какво според вас е написано на бележката? Има ли риск, ако една парола е написана на лист и оставена на видимо място? (хипотеза за съдържанието)
3. Решавам: как реагира добрият помощник на момчето? Задава ли въпроса „защо си я дал“?
4. Формирам нагласа: към кого освен семейството можеш да се обърнеш, ако профилът ти е откраднат? (учител, педагогически съветник, училищен психолог, линия 124 123)

Възможни отговори на учениците.

- „Ще ми се скара, че съм глупав.“ (страх от обвинение; съвпада с най-честата причина за мълчание според анкетата при 14–16 г.)
- „Ще ми помогне да си върна профила.“ (търсено)
- „Няма смисъл да казвам, не могат да направят нищо.“ (фатализъм; показваме първите стъпки)

Реакции на учителя.

- Казваме ясно: възрастният помага и не пита „защо си я дал“ (индикативното ръководство изрично го поставя като правило). Ако класът очаква упрек, питаме го откъде идва очакването.
- Показваме картата в края на видеото (проверено): „Какво да направиш при кражба на парола или профил“. Стъпка 1 – смени паролата навсякъде, където я ползваш. Стъпка 2 – ако вече нямаш достъп, използвай опцията „Забравена парола“. Стъпка 3 – докладвай профила като откраднат, ако е необходимо. Стъпка 4 – предупреди близките и приятелите си. Стъпка 5 – кажи на възрастен. Стъпка 6 – пиши или звъни за безплатна анонимна консултация на 124 123 / safenet.bg.
- От ръководството „Дигитални деца“ добавяме: да не се паникьосваме, да излезем от всички устройства, да включим двуфакторна защита, да проверим имейла и телефона за възстановяване, да пазим доказателства. При изнудване или заплахи: възрастен, НЦБИ или компетентните органи.

Рамка за дискусия. Класът подрежда стъпките от картата по важност и обяснява избора си. Учителят отбелязва, че няма единствен верен ред, но смяната на паролата и казването на възрастен са едни от първите.

Ключови думи и затваряне

Предложени ключови думи: парола, парола-фраза, код за вход, двуфакторна защита, фишинг, забравена парола, докладвам профил, предупреждавам приятели, без обвинение.

Въпрос за затваряне. Кой две неща ще направиш още тази вечер, за да защитиш профилите си?

Общ лист за класа: ключови думи и препоръки

Този лист се попълва съвместно в края на всеки час. Учителят записва ключовите думи на дъската по време на спиранията и в затварянето пита класа кои да останат и какви да добави. Таблицата по-долу е изходна точка; класът може да я промени, а учителят я предава като лист за вкъщи или за стената на класната стая.

Тема	Какво правя	Какво избягвам	Ако попадна в такава ситуация	Как помагам на съученик или приятел
Групов чат (Видео 1)	Забелязвам кой е останал извън групата; пиша му лично; добавям го пак.	Мълчанието, подигравателните реакции, „шегата“, която се повтаря само към един човек.	Казвам на човек, на когото вярвам, вкъщи или в училище; запазвам обидните съобщения като скрийншот; не отговарям със същото.	Пиша лично „Добавих те пак“; не препращам; подкрепям; при повторение казвам на класния ръководител.
Снимки и видеа без съгласие (Видео 2)	Питам преди да публикувам снимка на друг; не тагвам без съгласие; мисля какво се вижда на снимката и кой може да я види.	Препращането, подигравателните коментари, изтриването на профила като първа реакция.	Скриншот преди всичко друго; докладвам публикацията или профила; поисквам свалянето ѝ; блокирам, ако трябва; казвам на възрастен.	Не препращам; не обвинявам засегнатия; помагам да се запазят доказателствата; докладвам; казвам на възрастен.
Непознати онлайн (Видео 3)	Пазя клас, училище, адрес и местоположение за себе си; приемам покани само от хора, които познавам; показвам на възрастен разговор, който ме притеснява.	Тайните по молба на непознат; среща насаме; изпращане на снимки или пари; преминаване в друго приложение по настояване.	Спирам разговора; не изпращам повече; не плащам; не обещавам среща; запазвам доказателства; блокирам и докладвам; казвам на възрастен; 124 123 или www.safenet.bg ; при непосредствена заплаха 112.	Слушам без упрек; насърчавам приятеля да покаже целия екран на възрастен; не споделям разговора с други.
Пароли и профили (Видео 4)	Ползвам дълга парола-фраза, различна за различните профили; включвам двуфакторна защита; отварям приложението директно, не през линк от съобщение.	Споделянето на пароли и кодове за вход, дори с приятел; запис на паролата на видимо място; вход през линк от съобщение.	Сменям паролата навсякъде; ползвам „Забравена парола“; докладвам профила като откраднат; предупреждавам приятелите; казвам на възрастен; 124 123.	Помагам на приятеля да смени паролата; предупреждавам общите познати; не питам „защо си я дал“.

Основа на таблицата. Колоната „Ако попадна...“ повтаря стъпките от картите в края на видеата 2–4, допълнени от ръководството „Дигитални деца“ (раздели „Личните данни“, „Сигурност в мрежата“, „Онлайн тормоз“, „Непознатите в мрежата и рискът от сексторшън“). Колоната за Видео 1 следва формулировките от индикативното ръководство, понеже видеото няма карта със стъпки. Всяка препоръка се съгласува с авторите на видеата преди печат.

Общи ключови думи от четирите часа

- **Общуване:** групов чат, изключване, наблюдател, лично съобщение, добавям пак, класен ръководител.
- **Лични данни и съгласие:** съгласие, споделям, препращам, копие, скрийншот, кой знае за нея.
- **Непознати:** непознат, тайна, среща насаме, сигнал, не отговарям, покажи екрана.
- **Сигурност:** парола, код за вход, двуфакторна защита, фишинг, забравена парола.
- **Помощ:** докладвам, блокирам, казвам на възрастен, 124 123, www.safenet.bg.

Три послания за всички часове

- Не си длъжен/длъжна да се справяш сам/а. Търсенето на помощ е правилна и смела реакция (формулировка от ръководството „Дигитални деца“).
- Първата стъпка при инцидент е да се запази доказателство, преди да се изтрие или блокира нещо.
- Възрастният помага и не наказва: отнемането на телефона не е решение, а упрекът „защо си я дал“ не помага.

Етични бележки за прилагане в клас

- Не показваме и не търсим личните данни на актьорите. Говорим за героите, не за конкретни деца.
- При пилотирането (по проекта: най-малко 3 паралелки, около 60 ученици) се събира обратна връзка от учителите и учениците и методиката се коригира.
- Темата за непознати и изнудване (Видео 3) изисква учителят да познава ръководството „Дигитални деца“ и процедурите за закрила, преди да води часа.

Видеа

- [В безопасност онлайн \(1\) – Онлайн общуване в група](#), 1:50
- [В безопасност онлайн \(2\) – Съдържание, споделено без позволение](#), 2:28
- [В безопасност онлайн \(3\) – Общуване с непознати](#), 2:13
- [В безопасност онлайн \(4\) – Пароли и защита на профили](#), 3:09